

Cuvinte Cheie Proiect

Dintre cuvintele cheie ale Proiectului insistăm pe realismul conținutului fiecăruia dintre ele. Pentru cultura românească aceste cuvinte s-au constituit într-o realitate istorică și politică dată, într-un context geopolitic modificat în diferite perioade de istorie modernă. Fenomenul ostracizării, de exemplu, a cunoscut o istorie proprie foarte amplă. De la excluderile sociale până la morți programate- un exemplu este cazul unuia din Domnitorii Țării Românești, Constantin Brâncoveanu¹, ucis împreună cu cei 4 fii ai săi la Istanbul, sub ochii îngăduitori ai Ambasadelor occidentale și a celui rus- plaja de conținut a cuvintelor s-a lărgit atât demult încât, în timp, comunități întregi au fost ostracizate și apoi șterse din istorie. Ostracizarea putea fi principalul mod de a instala în Dobrogea (1921) conducerea românească a unei zone pline de turci și tătari musulmani, ori în Transilvania (1918) modul de eludare a drepturilor națiunilor maghiară și germană (catolici ori luterani) ca și a evreilor și armenilor (cu propria formă de exprimare religioasă). Istoria a dovedit însă că România a fost capabilă să construiască un sistem politic ²lipsit de ostracizări în raport cu populațiile minoritare, devenind multă vreme model de bune practici în democrație, motiv pentru care a și fost chemată ca membru fondator al Societății Națiunilor Unite, oferind ca președinte pe Nicolae Titulescu³.

Anul 1948 se va constitui însă în moment de cotitură istorică. Venirea trupelor sovietice, arestarea și uciderea conducerii din timpul celui de-al Doilea Război Mondial, izolarea și apoi alungarea Regelui Mihai I din Țară a adus la putere un regim de mari abuzuri și ostracizări sociale: regimul comunist (1948-1989). Dispunem acum de suficiente date asupra ostracizării claselor sociale, persoanelor ori instituțiilor (cazul Bisericii greco-catolice, Unite cu Roma, care a fost desființată). Suntem dinaintea unei memorii de experimente ale ostracizării unor grupuri etnice (grupul etnic german⁴) ori a unor grupuri sociale propriu-zise (grupul foștilor

- 1 Petre Guran (ed.), *Constantin Brâncoveanu et le monde de l'Orthodoxie*, București, Editura Academiei Române, 2015
- 2 See Pr. Prof. Dr. Nechita Runcan, „Dobrogea, a Model of Inter-Ethnial and Inter-Religious Companionship into a United Europe” (pp. 197-217) and the entire chapter „Healing of Memories in Transboundary Views of Dobrogea: Bulgaria-Romania” (pp. 197-425) in the volume *Telling Stories of Hope – Reconciliation in South East Europe Compared to World-Wide Experiences* (Vasile Grăjdian, Olga Lukács, eds.), Presa Universitară Clujeană / Evangelische Verlagsanstalt GmbH Leipzig, 2010.
- 3 Buzatu Gheorghe (coord), *Titulescu și strategia păcii*, Editura Junimea, Iași, 1982.
- 4 Paul Philippi, „800 de ani din istoria sașilor din Transilvania” in the volume *Scurtă istorie a Bisericilor și comunităților religioase din Transilvania* (Dieter Brandes, Vasile Grăjdian, Olga Lukács, eds.), Presa Universitară Clujeană, 2008, pp. 100-101 as well as Laura Gheorghiu, *Comunitatea dispărută: Germanii din România în perioada 1945-1967*, Tritonic, 2015

întreprinzători, grupul foștilor politicieni activi, a profesorilor/intelectualilor nealineați politic ori grupul studenților⁵). Un caz aparte de ostracizare l-a constituit atacul asupra țărânimii, reforma agrară care presupunea naționalizarea pământurilor aflate în proprietatea țărânimii constituindu-se într-un amplu și de procese și crime împotriva demnității umane și împotriva libertății de grup și personale⁶.

Vorbim de peste 150.000 de procese în care s-au dat verdicte de temniță grea și de alte sute de mii de întemnițări ori deportări fără nici un temei în verdict juridic. Teroarea justiției politice a tins cote de maximă ostracizare în anii 1954-1968 când au fost epurate instituții, comunități și au fost dezvoltate sistemele de delatare colectivă⁷. Pentru a înțelege mai bine, arestarea politică a unui membru al familiei însemna și condamnarea celorlalți ai casei sale, înregistrându-se cazuri de moarte prin înfometare ori anularea oricărei posibilități de educare ori ocupare a unui loc de muncă, reducerea la maximum a posibilităților de supraviețuire și sporirea tensiunii sociale prin arestări repetate, false procese, condamnări la domiciliu forțate⁸. În ciuda slăbirii conținutului procesului, ostracizarea pe fundament politic a fost prezentă în viața socială a României până la momentul 1989, un caz cu totul aparte fiind ostracizarea ofițerilor români prin trimiterea lor pe șantiere ale comunismului în care și-au pierdut viața mii de militari- Canalul Dunăre Marea Neagră⁹ și Casa Poporului- locul actualului Parlament. În fenomenul acesta al ostracizării România a pierdut 70% din intelectualitate, mare parte murind cealaltă parte fiind supusă unei presiuni sociale care a modificat, uneori definitiv, construcția ideologică a culturii persoanelor implicate.

Fenomenului ostracizării i s-a opus rezistența. Pe de o parte avem rezistența armată¹⁰ anticomunistă, în România înregistrându-se cea mai lungă perioadă de acțiune militară anti-

5 Dorina Potârcă, French teacher, the second wife of Virgil Potârcă, who was Minister for Justice, then of Agriculture, Public Works and Communications, remembers the years of ordeal in the volume *Amintirile unui „element dubios”*, Fundația Academia Civică, 2011. She presents names lists of both former statesmen and their wives and children who were imprisoned or had excluded from schools or universities.

6 Robert Conquest, *The Harvest of Sorrow: Social Collectivization and the Terror Famine*, translated into Romanian and published (Humanitas Publishing House, 2003). In Romanian the collectivization followed almost the same pattern.

7 Cristina Păiușan, Radu Ciuceanu (eds.), *Biserica Ortodoxă Română sub regimul comunist (1945-1958)*, vol. I, București, Institutul Național pentru Studiul Totalitarismului, 2001. The book presents a collection of documents about both simple priests and hierarchy of the Church watched by State's Security.

8 See a statistic of the imprisoned people between 1955 and 1964 in the vol. Florin Constantiniu, *O istorie sinceră a poporului român*, 4th edition, București, Univers Enciclopedic, Gold, 2011, p. 489.

9 See also Doina Vodă-Adace, *Dosar 14755 Canalul și familia tatălui meu Alexandru Adace*, București, Integral, 2016.

10 Clara Mareș, Constantin Vasilescu (eds.), *Nesupunere și contestare în România comunistă*, Anuarul Institutului de Investigare a Crimelor Comunismului și Memoria Exilului Românesc, vol. X, 2015.

comunistă¹¹, grupul de partizani din Banat fiind arestat și anihilat definitiv abia în 1968. O altă formă de rezistență s-a înregistrat în Biserici (ortodoxă, catolică, greco-catolică ori luterană) și mișcări religioase, soldată cu numeroase arestări ori trimeri la muncă silnică pe viață¹². Au devenit renumite metodele de ucidere pe care Securitatea le-a dezvoltat, de la înfometare și muncă supra-normată la destabilizări psihice prin diverse metode de tortură. Cel mai grav fenomen de psihiatrie socială s-a înregistrat în rândul tinerilor studenți prin aplicarea unor metode de delațiune și bătaie fără echivalent în cultura comunistă modernă, care s-a încadrat în așa numitul Fenomen Pitești¹³ - nume venind de la pușcăria unde a fost aplicat pentru întâia oară. Rezistența și-a făcut simțită prezența și după anul 1969, socotit de maximă cotitură în comportamentul comuniștilor români, printr-o intensă activitate de rezistență culturală și de cultură politică dinaintea unei activități informaționale uriașe desfășurată de Securitatea Statului, instituția cea mai de temut a comunismului românesc. Înregistrăm cazuri de politicieni comuniști care critică sistemul (Constantin Pârvulescu), mișcări muncitorești (Brașov, 1987), mișcări ale unor scriitori (Grupul Goma) ori evadări din sistem (cazul generalului Pacepa¹⁴), care aduc dinaintea societății europene și mondiale semnul rezistenței din sistem. Grupurile românești din diaspora, având drept voce¹⁵ Radio Europa Liberă, de exemplu, susțin și ele un lobby al rezistenței împotriva unui sistem care continua coruperea libertății și ostracizarea populației.

Perioada de după 1989 a presupus un real proces de vindecare socială, în parte rezolvat prin curgerea timpului istoric. La 25 de ani după căderea comunismului am avut primele procese serioase de acuzare a unor foști comandanți de pușcării ori lagăre (Cazul Vișinescu, tergiversat 7 ani în instanțe). Cu excepția Bisericii nici o altă instituție din Statul Român nu și-a cerut iertare public pentru atrocitățile la care și-au dat concursul. Nici un judecător excesiv ori ofițer cu comportament inadecvat nu a fost condamnat ori cercetat pentru abuz, singura excepție- în cazul Ursu, fiind marcată de reluarea, la nesfârșit parcă, a cercetării penale. Mulți dintre foștii

11 *Ibidem*, pp. 470-472. See also Vasile Motrescu, Mircea Dobre, *Junalul din rezistența anticomunistă*, București, Nemira & Co, 2006 with an introductory study, pp. 9-20

12 Pr. Iosif Diac, OFMConv (eds.), *Franciscani în zeghe*, Roman, Editura Serafica, 2015.

13 Virgil Ierunca, *Fenomenul Pitești*, Humanitas, preface François Furet, București, Humanitas, 2013

14 Lucia Hossu Longhin, *Față în față cu generalul Ion Mihai Pacepa*, București, Humanitas, 2009.

15 Richard H. Cummings, *Securitatea contra Radio Europa Liberă*, trad. Traian Bratu, ADEVĂRUL HOLDING, 2011

activiști din Partidul Comunist, dintre cadrele active ale Securității ori foștii oameni de cultură ai sistemului comunist au asimilat o perioadă de 3 -4 ani de respiro în așteptarea unei reacții publice, apoi și-au reluat viața socială și politică. Un timp, 1990-1994, putem spune că au fost atinși de ostracizare pentru apartenența lor la un sistem politic comunism, dar într-o proporție infimă în raport cu orice alt fenomen cu același conținut în perioada comunistă.

The period after 1989 supposed a real process of social healing, partly solved by the flow of historical time. 25 years after the fall of communism, we had the first serious trials of inculpation of former camps'and prisons' commanders (Vișinescu' case, tergiversated for 7 years in court). Excepting the Church, no other institution in the Romanian State has asked for public forgiveness for the atrocities they have caused. None of the excessive judge or officer with inappropriate behavior was ever condemned or investigated for abuse, with the only exception - in the Ursu case, being marked as if by an endless recomencement of the criminal investigation. Many of the former Communist Party's activists, of the Security Party, from which the active cadres of Secutity or former Communist culture people, have assimilated a period of 3-4 year of respite while waiting for a public reaction, then restarting their social and political life. For a time, between 1990-1994, we can say that they were touched by ostracization for their affiliation to a communist political system of communism, but in a small manner compering to any other phenomenon of the same content from the communist period

Rezistența actuală consemnează limpezirea memoriei istorice a perioadei, căutarea reperelor pentru vindecarea societății de tarele unei educații vindicative, tocmai pentru a evita excesul de neconstituționalitate al pedepsirii unor oameni implicați în ostracizarea altora. Rezistența actuală constă în a identifica mecanismul care dus la instalarea și menținerea unei dictaturi extrem de dure, cu chip uman dar cu u comportament social ostracizant. Restaurarea unui climat de încredere socială vine numai din efortul identificării vinei, nu a vinovaților, identificare la care pot emerge eforturile tuturor membrilor societății. Politice și civile deopotrivă.